

گفتگو با برادر اسماعیل داوودی معاون نخست وزیر در امور نهادها

ضرورت تغییر و دگرگونی در نظام اداری

نخست وزیر در امور نهادها را درباره این طرح جویا شد. متن زیر حاصل این گفتگو است:

بسمه تعالی

نظام اداری فعلی که میراثی از رژیم گذشته است یک مجموعه پیچیده و پر حجم و پر خرج است، بیشتر کارها متمرکز و سرعت کار کم است و این از مسائل بزرگی است که انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی ایران باید آنرا حل کند. در این که باید این نظام را تغییر داد و اینکه اهداف این نظام منطبق با اهداف انقلاب اسلامی نبوده و نیست و جوابگوی نیازهای انقلاب نمی باشد، هیچ شک نیست. ضمناً این هم موضوعی نیست که الآن مطرح شده باشد، امام خمینی در کتاب ولایت فقیه که سالها پیش نگارش یافته و از سالهای ۴۲ به بعد مورد بحث بوده است، یکی از مسائلی که امام صریح و روشن بیان فرموده اند همان مسئله طرز اداره غلط کشور بوده است. بعنوان نمونه به چند سطر از ص ۵۸ این کتاب اشاره می کنم.

«از طرف دیگر تشکیلات اداری زائد و طرز اداره توأم با پرونده سازی و کاغذبازی که با اسلام بیگانه است و خرجانی بر بودجه مملکت تحمیل می کند که از خرجهای حرام نوع اول کمتر نیست (منظور پرخرج سلطنتی و ریخت و پاشهای عوامل دربار کثیف شاهنشاهی است) این سیستم اداری از اسلام بعید است، این تشریفات زائد که برای مردم، جز خرج و زحمت و معطلی چیزی ندارد از اسلام نیست.»

و این مطلب ضرورت انقلاب اداری را می رساند. در این مورد هئیت دولت مشغول تدوین طرح تشکیلات نظام اداری جمهوری اسلامی است مجله جهاد طی گفتگویی نظریات برادر داوودی معاون

بسمه تعالی

از آنجا که نظام کفر گونه شاهنشاهی، جامعه را یک سر به سوی ارزشهای منحنی غریزدهی سوق می داد و ارزشهای حاکم بر آن با عقاید و افکار مردم مسلمان ایران، انطباق نداشت، مردم به رهبری امام خمینی و پیش آهنگی روحانیت، نظام شاهنشاهی را واژگون و انقلابی اسلامی، پیا کردند در پی آن لازم بود که بجای دستگاههایی که در گذشته فعالیت می کردند دستگاههایی منطبق بر اهداف اسلام جایگزین شود. بجای دولت وابسته هویدا، دولت اسلامی و بجای مجلس شورای کذایی، مجلس شورای اسلامی و.... یکی از آن دستگاهها، نظام اداری گذشته بود که در طول نیم قرن رژیم طاغوتی و استبدادی، توسط مستشاران امریکا طرح ریزی و شکل گرفته شده بود. مسلم ساخت و بافت این نظام، نه تنها با اسلام سازگاری نداشت که در مواردی برخلاف اسلام عمل می کرده است. و بطور کلی روح فرهنگ اسلامی بر نظام اداری کشور حاکم نبود

امام امت چه در طول انقلاب و چه پس از آن، این نکته را به دفعات اشاره نموده‌اند. چه در اعلامیه‌ها و مصاحبه‌های سال ۱۳۵۶ و ۱۳۵۷ و چه در طول مدت انقلاب اسلامی که مامکر سفارشات امام را در این مورد ملاحظه کرده‌ایم. باز بعنوان نمونه مورد دیگری را ذکر می‌کنم. امام امت در پیام به مجلس شورای اسلامی در خرداد ۱۳۵۹ می‌فرمایند:

ادارات دولتی قوانین دست و پاگیری که در مجالس غیرقانونی رژیم سابق به تصویب رسیده است و موجب تعویق و یا تعلیل امور شده است و یا می‌شود و جامعه را به تنگ آورده است به طور انقلابی لغو کنید. اگرچه خود لغو است. و بجای آنها قوانین مترقی را که رفاه ملت در آنها به بهترین وجه ملاحظه شده باشد، جایگزین گردانید.

قانون اساسی جمهوری اسلامی نیز ضرورت تغییر نظام اداری را متذکر گردیده است. در مقدمه قانون اساسی تحت عنوان قوه مجریه آمده است:

«قوه مجریه بدلیل اهمیت ویژه‌ای که در رابطه با اجرای احکام و مقررات اسلامی به منظور رسیدن به روابط عادلانه حاکم بر جامعه دارد و هم چنین ضرورتی که این مسأله حیاتی در زمینه سازی وصول به هدف نهائی خواهد داشت، بایستی راه گشایی ایجاد جامعه اسلامی باشد. نتیجتاً محصور شدن در هر نوع نظام دست و پاگیر پیچیده که وصول به این هدف را کند و خدشه دار کند، از دیدگاه اسلامی نفی خواهد شد. بدین جهت نظام بروکراسی که زائیده و حاصل حاکمیت‌های طاغوتی است به شدت طرد خواهد شد تا نظام اجرایی با کارائی بیشتر و سرعت افزونتر در جهت اجرای تعهدات اداری به وجود آید.»

هم چنین در بند ۱۰ اصل سوم قانون اساسی در وظایف دولت آمده است:

«ایجاد نظام اداری صحیح و حذف تشکیلات غیر ضرور»

در اصول دیگر نیز چنین مواردی آمده و برای اجرای خیلی از اصول قانون اساسی ناگزیر باید نظام و قوانین و مقررات اداری تغییر پیدا کند. این نکات ضرورت تغییر نظام را بخوبی ثابت می‌کند.

در این جایک سوال دیگر مطرح می‌شود که آیا می‌شود این نظام را تغییر داد و آیا اگر یک نظام جدیدی طرح ریزی کنیم، خود مجدداً مسئله ساز نخواهد بود؟

اولاً ما اطمینان داریم که می‌توانیم نظام را تغییر دهیم، زیرا؟ اشاره می‌کنم به یکی از فرمایشات امام امت که در آبان ۱۳۵۷ بیان کرده‌اند.

«کسانی که لیاقت سرنگون کردن این رژیم را داشته باشند. البته با ابتکار خود ثابت میکنند که توانائی اداره کشور را نیز دارند.»

نمونه‌اش را هم دیدیم موقعی که به یاری خداوند و با رهبری قاطع امام امت و با کوشش مردم

آن رژیم سرنگون شد، مسائل مختلف را مردم خود شرکت کرده و حل کردند. در مورد برقراری نظم و امنیت کمیته‌ها و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بوجود آمد و مردم در آنجا بسیج شدند و سازماندهی و برنامه ریزی انجام شد و نظام جدیدی در این زمینه بوجود آمد. در مورد فعالیت‌های اجتماعی و عمرانی و فرهنگی و غیره نهادهای مختلف مثل جهاد سازندگی، کمیته‌های امداد و غیره بوجود آمد.

اصولاً برای هرکاری آنموقع که نظام اداری قبلی کاملاً متوقف شده بود و کار نمیکرد و یا توان کار را نداشت برای انجام آن کار و یا کمک به انجام آن کار، نهادی مناسب بوجود آمد. از جمله نهادهای اصلی حکومت مثل مجلس شورای اسلامی، قوه قضائیه مستقر شدند و یا خود دولت اسلامی که در طول مدت انقلاب چه در زمان شورای انقلاب چه بعد از استقرار مجلس شورای اسلامی، دولتهائی

شورای اسلامی قادر خواهند بود که این کار را انجام بدهند و ما شاهد قوانین اسلامی و قوی هستیم که در مجلس شورای اسلامی تصویب شده است و بعضی به مرحله اجرا در آمده و یا در مرحله پیاده شدن است. به عنوان نمونه اساسنامه‌های نهادهای وزارتخانه‌های جدید و سازمانهای جدید را می‌بینیم در قانون اساسی چند اصل در مورد شوراها بیان شده و چندی پیش شاهد تصویب قانون شوراها در مجلس بودیم، دیگر موارد قانون اساسی همچون قانون زمینهای شهری، قانون تجارت خارجی و دیگر قوانین نیز یا تصویب شده‌اند و یا در مرحله تصویب شدن میباشند بنابراین قدرت سازماندهی و نیروی لازم برای این کار را داریم. منتها باید با یک دید کل نگر نظام اداری گذشته را ما بررسی کنیم و با توجه به اهداف مقدس انقلاب اسلامی، یک نظام اداری که نیازهای جامعه

* در این که اهداف نظام اداری فعلی منطبق با اهداف انقلاب اسلامی نبوده و نیست و جوابگوی نیازهای انقلاب و مردم نمی‌باشد و باید این نظام را تغییر داد، هیچ شکی نیست.

را رفع بکند، طرح بکنیم و البته توان این کار نیز وجود دارد دولت شهید رجائی در برنامه خود به مجلس چند کار را تر راس برنامه خود قرار داده بود که الان هم دولت این را ادامه میدهد و بعضی از اینها تمام یا قسمتی از آن اجرا شده و یا در مرحله اجرا است. این موارد به این ترتیب است:

۱- انجام انقلاب اداری به معنی دگرگونی نظام اداری و مالی و ایجاد نظام اسلامی هم در شکل و هم در محتوی هماهنگ با هدفها و برنامه‌های مکتبی جمهوری اسلامی.

۲- پاکسازی کامل ادارات از عوامل ضد انقلاب، فاسد، بی‌کار و کم‌کار.

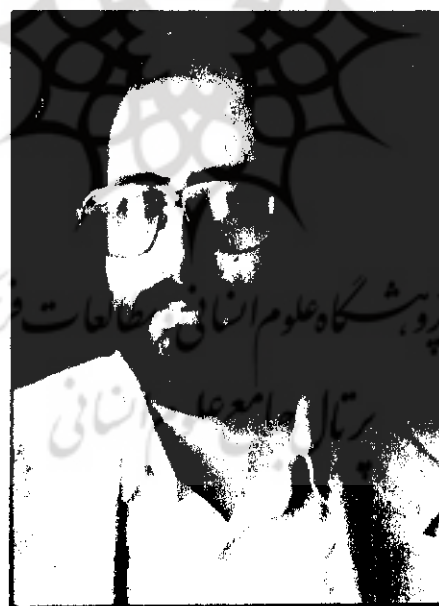
۳- متناسب کردن نظام اداری با نیازهای جامعه انقلابی با توجه به اسل ایجاد نظام اسلامی و جهادی و تجدید نظر در شرح وظایف و اختیارات سازمانهای اداری، حذف ادارات و مشاغل زائد.

۴- دادن وسائل تولیدی و یا اعزام کارمندان مازاد (که در نتیجه تغییر و کوچک کردن سیستم اداری بوجود آمده است)، به کارهای تولیدی و عمرانی.

۵- حذف حقوق مخصوص، فوق العاده و مزایای زیاد شغلی، از نخست وزیر تا استانداران و مدیران کل

۶- ایجاد جهات و تامین کافی برای کارمندان ادارات، پس از تغییر سیستم و تصفیه‌های ضروری.

۷- اجرای کامل ضوابط اسلامی در محیط‌های بقیه در صفحه ۵۸

تشکیل شد که با قدرت مملکت را اداره کرده و مرتباً در حال انجام تغییر و تحول در امور مورد نیاز انقلاب اسلامی است و یا حرکتی که از سال گذشته در زمینه برنامه ریزی شروع شده و انشاء الله در آینده نزدیکی به نتیجه نهائی خواهد رسید و نتیجتاًش را ملت ایران خواهند دید. اینها قسمتهائی از تغییر و تحولات است.

در مورد تشکیلات اداری نیز، دولت و مجلس

ضرورت تغییر و...

اداری.

۸ برنامه ریزی در جهت اسم تکرار و خودکفا کردن استانها.

بنابراین می بینیم که رئیس کار مشخص است. در سال گذشته (بهمن ۶۰) مجلس شورای اسلامی مهلتی برای دولت تغییر کرده که دگرگونی بنیادی نظام اداری انجام بشود قانون مربوطه به این شرح است:

و به منظور دگرگونی بنیادی نظام اداری موجود، مطابق با اهداف مقدس انقلاب اسلامی از تاریخ تصویب این قانون به مدت حداکثر ۶ ماه دولت موظف است طبق بند ۱۰ اصل سوم قانون اساسی واصل ۱۳۳ قانون اساسی طرح نظام و تشکیلات اداری جمهوری اسلامی را مشخص کرده و جهت تصویب به مجلس شورای اسلامی تقدیم دارد.

که الان دولت مشغول انجام این کار است. همچنین با توجه به پیامها و نظریات و صحبت های مسئولین مملکتی در همین ماههای اخیر اعم از ریاست جمهوری، ریاست مجلس شورای اسلامی، نخست وزیر و مسئولین دیگر و با توجه به تاکیدهایی که بر این مساله داشته اند در ضرورت تغییر این نظام شکی باقی نمی ماند.

علت دیگر که این ضرورت را ایجاب میکند، مشکلاتی است که الان وجود دارد و ناشی از تمرکز، قوانین و مقررات غلط، ضوابط دست و پاگیر و کندی کار در نظام اداری موجود است این مشکلات البته موارد بسیاری است که حتم مورد را اشاره میکنم:

یکی این است که قوانین و مقررات اداری منطبق بر اهداف انقلاب اسلامی نیست، بدون شک، باید ارزشهای اسلامی حاکم بر امور جامعه باشد و می دانیم در نظام اداری گذشته، ارزشهای اسلامی وجود نداشته و چه بسا که کسانی پولی می گرفتند و در پراورش کاری انجام نمی دادند، چه بسا کارهای تشریفاتی و زائد انجام می شد، چه بسا ولخرجیهایی می شد که هیچ کدام با موازین اسلامی جور در نمی آید. فرهنگ حاکم بر ادارات با فرهنگ اسلامی جامعه اختلاف دارد و ادارات دارای چهره اسلامی نبوده اند و این عیب بزرگی است.

مطلب دیگر نوعی جدائی و بی اعتمادی بین مردم و دستگاههای اداری، وجود داشته و دارد و مردم آن ارتباطی که با نهادهای انقلاب اسلامی دارند و نهادها را از خودشان می دانند، خود را از نهادها و به محض یک اعلام توجیه از سوی نهادها، همکاری صمیمانه ای با آنها می کنند درحالی که در مورد ادارات این طور نیست. و باوقتی مردم عیبی می بینند اشکالی می بینند، حساسیت نشان می دهند و سعی می کنند این اشکال را منعکس

کنند ولی این حساسیت را در مورد ادارات نشان نمی دهند. مثل این که امید می به این ادارات ندارند. این هم یکی از مسائلی است که در جمهوری اسلامی که حضور مردم و شرکت مردم جزء اصول است و بدون آن این انقلاب نمی تواند جلو برود، حائز اهمیت بسیار است.

عیب دیگر بی تفاوتی و عدم احساس مسئولیت کارکنان اداری است، بخاطر آن ساخت و پافتی که از گذشته وجود داشته، یک کارمندی اداری منظور که باید حساسیت نشان بدهد و احساس مسئولیت بکند، تلاش بکند، خدمتی که باید به مردم ارائه بدهد. عمل نمی کند و معمولاً غنم می آورد. که مثلاً ماشین برای رفت و آمد نیست و با وسیله و بودجه، انجام این کار نیست، اضافه کار و حق ماموریت برداخت نمی شود و نظائر آنها، عذرهایی که گاهی بدتر از گناه است.

و یک نوع کندی کار وجود دارد و خودش را موظف و مکلف نمی داند که خود را جوابگوی مردم بداند یا جوابگوی آن چیزی که در شرح وظایفش آمده و یا جامعه از او می خواهد، باشد و اگر عذری هست از مردم کمک بگیرد.

در نظام اداری موجود عوارض و نارسانایی هائی هم هست از جمله این تمرکز اداری که موجب بروز بسیاری از مشکلات شده است، تمام چیزها متمرکز است در تهران، تصمیمات باید در بالاترین سطح گرفته شود و خود همین موجب کلافه بازی و معطلی و ایجاد زحمت برای مردم است و در عین حال که کارهای هر رشته ای متمرکز در بالا است، یک کار پراکنده است بین چند سازمان و اداره دولتی و این مردم برای انجام یک کار باید چند جا بروند، از این اداره به آن اداره پاس داده می شوند و اینها اشکالی است که نظام اداری دارد و طوری نیست که جواب مردم سریع داده شود.

تکرار و تداخل در امور وجود دارد و حتی بعد از انقلاب بعضی تغییرات موجب اضافه شدن این تکرار و تداخل شده است.

خرج دستگاه اداری خیلی زیاد است، نسبت

مسأله ای که ضرورت

تغییر نظام اداری را ایجاب می

کند، مشکلاتی است که الان

وجود دارد و ناشی از تمرکز،

قوانین و مقررات غلط، ضوابط

دست و پاگیر و کندی کار در

نظام موجود است.

بودجه جاری که در سال گذشته تصویب شد و خرج دولت محسوب می شود، نسبت به بودجه هائی که صرف عمران و تولید و رشد و توسعه می شود، خیلی زیادتر است.

اشکالات داخلی نظام اداری هم زیاد است چه در تشکیلات و چه در روشها و قوانین و مقررات مابین یک کارمند و کارگر و یا کارمند رسمی و غیر رسمی تبعیض حقوق مشاهده می کنیم.

قدر وسیعی از کارکنان دولت از نظر اجتماعی تامین نیستند، یعنی حقوقشان پائین است. در عین حال می بینیم که در قوانین برداخت حقوق گذشته تفاوت پائین ترین حقوق و بالاترین حقوق خیلی زیاد است یعنی عدالت برقرار نیست، در مورد بیمه همین طور ما انواع بیمه داریم، در مورد بازنشستگی، انواع صندوقهای بازنشستگی داریم.

در مورد ساعت کار اداری که خیلی کم

است یعنی باید کارکنان، هفته ای ۴۴ ساعت کار خالص انجام بدهند که انجام نمی شود و اگر انجام بشود، آن سرعت لازم و یا تسهیلات لازم برای اینکه کارها سریعتر پیش برود وجود ندارد. تعطیلات زیاد است، تاخیرات روزمره، عادی شده است که اینها همه ناشی از نظام غلط اداری گذشته است، جامعه ما متحول شده است، انسانها متحول شده اند، مردم همه اسلام را می خواهند و می خواهند که با ضوابط اسلامی کار کنند، روحیه تلاش و سازندگی در آنها است، ولی خود آن نظام اداری دست و پاگیر است و آن طور که دلشان می خواهد نمی توانند خدمت انجام بدهند. حتی ما مورد زیادی می بینیم که داوطلبان بسیج عمومی و داوطلبان خدمات اضافی در ادارات وجود دارند و اینها شکایت می کنند که گاهی نمی توانند در جبهه ها و جهاد و بسیج خدمت بکنند چرا

که اینها یک پستی دارند، از نظر خود اینها این پست زائد است و می تواند در پست دیگر ادغام بشود. و بجای این که سه نفر در جاتی کار می کنند، دو نفر کار بکنند و یک نفر به جبهه یا بسیج و یا خدمات عمومی (نهادهای...) شرکت بکند. ولی قانون این اجازه را به او نمی دهد که این پست زائد حذف بشود. در ادارات کارهایی انجام می شده که الان خود مردم انجام می دهند و یا دیگر نیاز ندارند، این را می شود حذف کرد و به دست خود مردم سپرد و از خرج دولت و حجم ادارات و پیچیدگی کار کم کرد.

شرائطی که در محیط کار باید وجود داشته باشد، وجود ندارد، این است که از یک طرف کارمندان در زحمت هستند و آن کاری که باید انجام بدهند انجام نمی دهند، از طرف دیگر خرج این نظام زیاد است، مردم معطل می شوند، و همه اینها چیزی است که از سالها پیش درد بوده و امام امت نیز آنرا مکرر بیان فرموده اند و راه حلش را هم ارائه داده اند، و این وظیفه ما است که روی این نظام کار بکنیم و مساله را حل بکنیم.

ادامه دارد